

Vergaderjaar 1992-1993

22 991

Goedkeuring van de op 24 juli 1992 te Washington tot stand gekomen overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden, de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en de Verenigde Staten van Amerika betreffende de vestiging, bouw en exploitatie van een installatie voor de verrijking van uranium in de Verenigde Staten, met bijlage (Trb. 1992, 174)

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. Inleiding

Voorgeschiedenis

Medio 1989 zijn door Urenco en haar Amerikaanse partners de plannen bekendgemaakt voor de bouw en exploitatie van een uranium-verrijkingsfabriek in de Verenigde Staten. De Minister van Economische Zaken heeft de Tweede Kamer hierover destijds geïnformeerd bij brief van 16 juni 1989 (Kamerstukken II 1988/89, 20 417, nr. 2). In verband met de bescherming van de geclassificeerde Urenco-informatie welke ten behoeve van het aanvragen van de benodigde vergunningen en de voorbereiding van het bouwproject naar de Verenigde Staten diende te worden gezonden en het uitsluitend vreedzaam gebruik daarvan is op 11 april 1990 tussen de vier betrokken regeringen een overeenkomst gesloten (Trb. 1990, 64). Deze overeenkomst droeg het karakter van een interim-overeenkomst en had een looptijd van maximaal 12 maanden.

Het lag oorspronkelijk in de bedoeling deze interim-overeenkomst, afhankelijk van meer zekerheid omtrent de projectvoortgang, te vervangen door een meer omvattende overeenkomst welke in het voorjaar van 1991 getekend zou dienen te worden en, in afwachting van parlementaire goedkeuring in ons land, voorlopig zou worden toegepast. De Tweede Kamer is, onder andere tijdens een mondeling overleg op 22 maart 1990, over deze gang van zaken geïnformeerd (Kamerstukken II 1988/89 en 1989/90, 20 417, nummers 2 t/m 6).

Vanaf het voorjaar van 1990 heeft intensief en uitvoerig overleg plaatsgevonden tussen de vier betrokken regeringen over een meer omvattende internationale overeenkomst die alle relevante voorwaarden regelt die aan de overdracht van de Urenco-technologie naar de Verenigde Staten verbonden zijn. Hoewel over de inhoud van de overeenkomst op hoofdlijnen geen verschil van mening bestond, bleek het niet mogelijk de onderhandelingen tijdig af te ronden. Oorzaak daarvan was het ontbreken van een duidelijk Amerikaans standpunt inzake de toepassing van de Amerikaanse Atomic Energy Act, die wel

allerlei gedetailleerde regels stelt voor de overdracht van nucleaire technologie vanuit de Verenigde Staten naar andere landen, maar niet voor de hier aan de orde zijnde omgekeerde situatie. Ten einde te voorkomen dat er een juridisch vacuüm zou ontstaan na afloop van de interim-overeenkomst op 11 april 1991, is door middel van een briefwisseling de desbetreffende overeenkomst voor onbepaalde tijd verlengd. Deze verlenging is door het parlement inmiddels (stilzwijgend) goedgekeurd (Kamerstukken II 1991/92, 22 357).

Huidige situatie

De regering van de Verenigde Staten heeft begin juni 1991 een principbesluit genomen over de juridische status van de hoger genoemde meer omvattende overeenkomst. Dit besluit houdt in dat de onderhavige overeenkomst, die volkenrechtelijk bindend zal zijn, volgens de Amerikaanse wet het karakter zal hebben van een zgn. «Executive Agreement», een uitvoeringsovereenkomst in de zin van de Amerikaanse Kernenergiewet waarvoor in de Verenigde Staten met een enkelvoudige goedkeuringsprocedure kan worden volstaan. Voorwaarde is daarbij wel dat de geclassificeerde informatie die in de Amerikaanse Urenco-fabriek wordt verkregen, slechts via een specifieke procedure (vastgelegd in een bijlage bij deze overeenkomst) naar Urenco in Europa mag worden overgedragen. Voor Urenco-Europa is toegang tot dergelijke informatie zonder meer noodzakelijk om een goede bedrijfsvoering in de Verenigde Staten te kunnen garanderen.

Waar het de stand van zaken met betrekking tot de industriële samenwerking betreft, kan nog het volgende worden opgemerkt. Aanvang 1991 heeft LES (Louisiana Energy Services, de joint venture van Urenco met een aantal Amerikaanse elektriciteitsbedrijven en het Amerikaanse ingenieursbureau Fluor Daniel) een vergunningaanvraag voor de bouw en exploitatie van een verrijkingsfabriek in de Verenigde Staten ingediend. De vergunningsprocedure is inmiddels gestart, waarbij LES verwacht medio 1993 de vergunning te ontvangen. Daarna zullen de partners in LES besluiten of daadwerkelijk met de bouw begonnen zal worden. Naast de vraag of op dat moment duidelijkheid gegeven kan worden omtrent de goedkeuring van de regeringen van de Troika-landen (Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk) waar het de overdracht van de Urenco-technologie betreft, zullen vooral de marktperspectieven voor de LES-fabriek op de Amerikaanse markt bepalend zijn. Met betrekking tot de technologie-overdracht als zodanig ware te benadrukken dat, indien de plannen worden doorgezet, de desbetreffende centrifuges als zodanig in de Urenco-fabrieken in Europa zullen worden vervaardigd en onder toezicht van Urenco-technici in de LES-fabriek zullen worden geïnstalleerd. Urenco zal voor die situatie ten opzichte van LES verplichtingen op zich nemen waar het de technische bedrijfsvoering betreft.

De economische vooruitzichten van het project worden in hoge mate bepaald door de ontwikkelingen op de Amerikaanse markt. Vanwege de voortdurende onzekerheden op de wereldmarkt voor uraniumverrijking bestaat er aarzeling bij de Amerikaanse elektriciteitsbedrijven om meerjarige verrijkingcontracten te sluiten voor de periode vanaf medio 1995. Om die reden heeft LES inmiddels besloten – wederom, indien de plannen worden doorgezet – om de Amerikaanse fabriek fasegewijs op te bouwen, in relatie tot de vastgelegde contracten. Mocht van de bouw worden afgezien, dan zullen de Amerikaanse contracten vanuit de Europese Urenco-fabrieken worden uitgevoerd.

2. Inhoud van de overeenkomst

Algemeen

Aangezien de verrijkingstechnologie als gevoelig voor misbruik te beschouwen is, zijn afspraken tussen de vier betrokken regeringen nodig. De vier landen zijn partij bij het Non-Proliferatie Verdrag (Trb. 1968, 16), terwijl de Troika-regeringen zich ook in het Verdrag van Almelo (Trb. 1970, 41) verplicht hebben tot het uitsluitend vreedzaam gebruik alsmede tot de bescherming van de technologische gegevens. Hoewel het Non-Proliferatie Verdrag, het Verdrag van Almelo en andere door de vier betrokken regeringen aangegane verplichtingen strikt genomen geen betrekking hebben op het vreedzaam gebruik van nucleaire leveranties aan kernwapenstaten, zijn de vier regeringen het erover eens dat het wenselijk is om bij de overdracht van nucleaire technologie aan de Verenigde Staten afspraken te maken die niet-vreedzaam gebruik in de Verenigde Staten uitsluiten.

Voor de realisering van het onderhavige Urenco-project zijn drie fases te onderscheiden:

Fase 1 behelste de overdracht van informatie met de laagste classificatiegraad.

Deze fase is ingegaan op het moment dat de industriële partners een intentieverklaring aflegden (in de vorm van een Memorandum of Understanding; 1 juni 1989) om een verrijkingsfabriek te bouwen in de Verenigde Staten voor de Amerikaanse markt. Dit MOU bond de industriële partners nog nergens toe. Deze fase duurde ongeveer 9 maanden nl. totdat overeenstemming was bereikt over de commerciële uitgangspunten van het project. In deze eerste fase diende door Urenco informatie van het laagste classificatieniveau te worden overgedragen. Voor de bescherming hiervan kon volstaan worden met een beperkte afspraak in de vorm van een briefwisseling tussen enerzijds de Amerikaanse Nuclear Regulatory Commission (NRC) en anderzijds de Gemengde Commissie van Troika-overheidsvertegenwoordigers.

Fase 2 behelste de overdracht van informatie tot en met de hoogste classificatiegraad.

Deze fase is ingegaan op het moment dat de industriële partners, in het voorjaar van 1990, de commerciële uitgangspunten van het project vastlegden. In deze fase dienden de benodigde Amerikaanse vergunningen voor de bouw en exploitatie van de fabriek te worden aangevraagd en dienden de ontwerp-specificaties voor de nieuwe fabriek te worden voorbereid. Hiervoor moesten gegevens overgedragen worden tot en met het hoogste classificatieniveau, alsmede gegevens behorende tot de industriële eigendom van Urenco. Voor de bescherming van al deze gegevens was een zwaardere afspraak nodig dan de hierboven genoemde briefwisseling. Dit resulteerde in de overeenkomst met een looptijd van 12 maanden, ingaande op 11 april 1990. De reden dat voor deze tijdelijke duur gekozen werd is uiteengezet in een brief van de Minister van Economische Zaken van 16 maart 1990 aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 1989/90, 20 417, nr. 3).

Zoals eerder vermeld, is deze interim-overeenkomst op 11 april 1991 voor onbepaalde tijd verlengd.

Fase 3 behelst de feitelijke overdracht van technologie, uitrusting en materialen.

Als eenmaal de Amerikaanse bouw- en exploitatievergunning verleend is en, op grond van een afweging van alle commerciële aspecten, door de industriële partners tot de bouw besloten wordt, zal met de Verenigde Staten een volledige intergouvernementele overeenkomst van kracht dienen te zijn die alle relevante non-proliferatie en overige afspraken vastlegt. Vanaf dat moment immers is de overdracht van gevoelige

technologie, materialen en uitrusting (centrifuges) aan de orde. De onderhavige overeenkomst strekt ertoe de benodigde garanties vast te leggen.

Naast bepalingen ter garanderen van het vreedzaam gebruik voorziet de onderhavige overeenkomst in de verplichting voor de Amerikaanse regering om overgedragen geclassificeerde informatie ten minste op een gelijkwaardige manier te beschermen als onder het Verdrag van Almelo geldt. Ook worden de modaliteiten van de overdracht nader geregeld en wordt bepaald hoe bij – onverhoopte – inbreuk te handelen ware. Daarnaast is ook de bescherming van de industriële eigendom geregeld. Ten slotte wordt nog in een consultatieprocedure voorzien.

In een bij de overeenkomst behorende bijlage is voorzien in een procedure om ervoor te zorgen dat de informatie uit de Amerikaanse verrijkingsfabriek, ook als die op basis van Amerikaanse wetgeving als geclassificeerd is te beschouwen, naar Urenco in Europa terug mag keren.

Voorts is in zgn. «Agreed minutes» een aantal beleidsafspraken over de uitvoering van de bepalingen van de onderhavige overeenkomst opgenomen. Deze «Agreed minutes» (overeengekomen notulenverklaring) die overigens geen zelfstandige volkenrechtelijke afspraken bevatten, zijn ter kennisneming door het parlement bij de overeenkomst gevoegd (rubriek J van Trb. 1992, 174).

Gezien de aard van de onderhavige overeenkomst, zal zij wat het Koninkrijk betreft alleen gelden voor Nederland.

De specifieke bepalingen van de overeenkomst worden hieronder artikelsgewijs toegelicht.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel I. Definities

De meeste definities spreken voor zich en zijn in de regel gebaseerd op standaardbepalingen.

Enige toelichting vergt de term onder i, «Vertrouwelijke Gegevens». Het betreft hier een begrip uit de Amerikaanse Atomic Energy Act en heeft betrekking op alle gegevens betreffende (1) het ontwerp, de vervaardiging of het gebruik van kernwapens; (2) de produktie van bijzondere splijtstoffen; of (3) het gebruik van bijzondere splijtstoffen bij het opwekken van energie; deze term heeft echter geen betrekking op gedeclassificeerde gegevens of gegevens die ingevolge sectie 142 van de Atomic Energy Act uit de categorie Restricted Data zijn verwijderd.

Artikel II. Werkingssfeer

Het eerste lid van dit artikel geeft in onderdeel a aan dat de overeenkomst betrekking heeft op het mogelijk maken door de Troika-regeringen dat door Urenco centrifugetechnologie wordt overgedragen aan de Verenigde Staten met het oog op het vestigen, bouwen en exploiteren van een uraniumverrijkingsinstallatie (bijvoorbeeld via het afgeven van de benodigde exportvergunningen).

In onderdeel b wordt aangegeven dat de overeenkomst betrekking heeft op het mogelijk maken door de Verenigde Staten dat genoemde overdracht plaatsvindt (door bijvoorbeeld het afgeven van de benodigde invoervergunningen).

In onderdeel c wordt bepaald dat de overeenkomst betrekking heeft op het toestaan aan Urenco, onder bepaalde voorwaarden, van toegang tot de in haar Amerikaanse verrijkingsfabriek gegenereerde gegevens, ook

als deze gegevens vallen onder de Amerikaanse definitie van «Vertrouwelijke Gegevens». Dergelijke gegevens mogen normaliter, zonder een nucleaire samenwerkingsovereenkomst (Agreement for Cooperation, AFC), niet overgedragen worden aan buitenlandse partijen.

Voor Urenco is het echter zonder meer noodzakelijk dat men toegang heeft tot operationele bedrijfsgegevens ten einde een efficiënte en veilige bedrijfsvoering van de verrijkingsfabriek in de Verenigde Staten te verzekeren en daarmee ook de bedrijfsgaranties ten opzichte van de Amerikaanse partners te kunnen nakomen. Van Troika-zijde is daarbij steeds beklemtoond dat alle operationele informatie welke ontstaat tijdens de bedrijfsvoering van de Amerikaanse fabriek uitsluitend voortkomt uit het gebruik van de Urenco-technologie en dat deze informatie in geen enkel opzicht iets nieuws voor Urenco zou betekenen, ook al zou die informatie onder de definitie van «Vertrouwelijke Gegevens» vallen.

De Verenigde Staten hebben de constructie van een Executive Agreement geaccepteerd onder de voorwaarde dat er waarborgen zouden komen dat die informatie, die onder de definitie valt van «Vertrouwelijke Gegevens» en die teruggaat naar Urenco, in geen enkel opzicht voor Urenco nieuwe informatie zal bevatten. Daarvoor is een gedetailleerde procedure afgesproken. In de bij de overeenkomst horende bijlage is de desbetreffende procedure uiteengezet.

In onderdeel d ten slotte wordt vastgesteld dat de overeenkomst betrekking heeft op het toestaan aan de drie regeringen van toegang tot de informatie die betrekking heeft op de internationale waarborgen van de Amerikaanse Urenco-fabriek. Deze informatie valt in de regel onder de Amerikaanse categorie «National Security Information».

Het tweede lid van dit artikel is het complement van het eerste lid en bepaalt dat voor Urenco nieuwe gegevens vallend onder de definitie van «Vertrouwelijke Gegevens» niet mogen worden overgedragen zoals bepaald in de Atomic Energy Act onder sectie 144a.

Artikel III. Vreedzaam gebruik

Dit artikel legt de verplichting vast tot uitsluitend vreedzaam gebruik van alle onder de overeenkomst vallende technologie, uitrusting en materialen.

Hoewel de Troika-landen strikt genomen geen internationale verplichting zijn aangegaan om bij nucleaire leveranties aan een kernwapenstaat een verplichting tot uitsluitend vreedzaam gebruik te bedingen, past zulks toch binnen het door de drie regeringen ten aanzien van leveranties door Urenco gevoerde beleid. Aangezien bovendien het beleid van de regering van de Verenigde Staten erop is gericht om de civiele en de militaire toepassing van kernenergie in de Verenigde Staten strikt van elkaar gescheiden te houden, vormde de verplichting tot uitsluitend vreedzaam gebruik het vanzelfsprekende wederzijdse uitgangspunt bij het opstellen van deze overeenkomst.

Artikel IV. Toepassing van internationale waarborgen

Hoewel de Verenigde Staten als kernwapenstaat onder het Non-Proliferatie Verdrag niet verplicht zijn tot aanvaarding van inspectie door de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA) hebben de Verenigde Staten sinds 1980 op vrijwillige basis toch toepassing van IAEA-waarborgen ten aanzien van hun civiele nucleaire activiteiten aanvaard en terzake een overeenkomst met de IAEA gesloten, die in IAEA-document INFCIRC 288 is gepubliceerd. Onderdeel van deze overeenkomst vormt een lijst waarop alle civiele nucleaire installaties in de Verenigde Staten vermeld staan die aan IAEA-waarborgen zijn onder-

worpen. De IAEA-inspecteurs hebben het recht elk van deze installaties te bezoeken en te inspecteren. Ook de onder de huidige overeenkomst te bouwen verrijkinginstallatie zal op deze lijst worden geplaatst.

De toepassing van IAEA-waarborgen ten aanzien van de civiele nucleaire activiteiten in kernwapenstaten heeft vooral ten doel om civiele en militaire toepassingen van kernenergie door de kernwapenstaten strikt van elkaar gescheiden te houden, ook bij nucleaire leveranties vanuit een niet-kernwapenstaat aan een kernwapenstaat.

Het toepassen van waarborgen ten aanzien van de meer dan 100 civiele nucleaire installaties op de VS-lijst geniet echter binnen de IAEA een lage prioriteit. Voornamelijk vanwege de financiële krapte waaronder de organisatie gebukt gaat, wordt in kernwapenstaten slechts een gering aantal van de op vrijwillige basis voor inspectie aangeboden installaties geïnspecteerd. De door de IAEA voor inspectie in de kernwapenstaten geselecteerde installaties kunnen daarbij jaarlijks verschillen. Ook in de Verenigde Staten worden jaarlijks slechts enkele installaties door de IAEA geïnspecteerd. De te bouwen verrijkinginstallatie zou evenwel, naar de mening van de vier partijen, permanent aan IAEA-inspectie moeten worden onderworpen. Zij zijn daarom overeengekomen er bij het IAEA-Secretariaat op aan te dringen dat de installatie ook daadwerkelijk permanent voor inspectie wordt aangewezen.

Artikel V. Fysieke beveiliging

De installatie zelf alsmede de daarin aanwezige materialen en uitrusting dienen afdoende beveiligd te zijn. Dit betekent dat de nodige voorzieningen dienen te worden getroffen op organisatorisch, bouwkundig en elektronisch gebied. Onder auspiciën van de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA), zijn in 1972 aanbevelingen voor de beveiliging van nucleaire materialen opgesteld, die in internationaal verband brede acceptatie genieten. Die aanbevelingen werden in 1989 grondig herzien en vervolgens door de IAEA uitgegeven in document INFCIRC/225 rev. 2, onder de titel «The Physical Protection of Nuclear Material». Overigens is een groot aantal van de in dit kader te treffen beveiligingsvoorzieningen eveneens noodzakelijk in verband met de beveiliging van gerubriceerde gegevens zoals bedoeld in de artikelen VIII t/m X.

Zoals uit de tekst van het artikel volgt dient de Amerikaanse overheid ten minste een beveiligingsniveau voor te schrijven zoals in het IAEA-document aanbevolen wordt.

Artikel VI. Overdrachten

Dit artikel bepaalt dat het onder de overeenkomst vallende materiaal alleen vanuit de Verenigde Staten mag worden geëxporteerd, indien het ontvangende land ten minste gelijkwaardige non-proliferatiegaranties verstrekt als die welke in de onderhavige overeenkomst zijn neergelegd en die zijn ontleend aan de in het kader van de groep van nucleaire exporteurlanden (Nuclear Suppliers Group) overeengekomen richtlijnen, gepubliceerd in IAEA-document INFCIRC 254.

De overdracht vanuit de Verenigde Staten van onder de overeenkomst vallende technologie is alleen toegestaan in geval van overdrachten aan Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Hetzelfde geldt voor gegevens die binnen de Verenigde Staten zijn geclassificeerd als «Vertrouwelijke Gegevens». Deze bepalingen impliceren dat eventuele overdracht van de Urenco-technologie vanuit de Verenigde Staten naar andere landen slechts kan geschieden met instemming van de Troika-regeringen.

Artikel VII. Verantwoordelijke instanties

Voor de uitvoering van hetgeen met betrekking tot de rubricering en de beveiliging van gegevens is overeengekomen in de artikelen VIII t/m X is het noodzakelijk overheidsorganen aan te wijzen. Voor de Bondsrepubliek Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Nederland zijn aangewezen de instanties die thans reeds belast zijn met de uitvoering van rubricerings- en beveiligingsmaatregelen voortvloeiend uit het Verdrag van Almelo. In Nederland betreft dat het Ministerie van Economische Zaken. Aan de zijde van de Verenigde Staten is de Nuclear Regulatory Commission (NRC) als verantwoordelijke instantie aangewezen. Het is met name voor de NRC van belang één duidelijk contactpunt aan Europese zijde te hebben, indien over de uitvoering van deze artikelen overleg noodzakelijk is. Om die reden voorziet de overeenkomst in een Tripartite Instantie. Als zodanig fungeert bij jaarlijkse toerbeurt een van de, in het kader van het Verdrag van Almelo, aangewezen instanties.

Artikel VIII. Rubriceringen en overdracht van gerubriceerde gegevens

De basis voor een systeem voor de beveiliging van gevoelige gegevens is de rubricering van dergelijke gegevens. Onder rubriceren dient, in dit verband, te worden verstaan het selecteren van gegevens die voor beveiliging in aanmerking komen en het daaraan toekennen van een graad van beveiliging. In het kader van het Verdrag van Almelo bestond reeds geruime tijd een lijst van te rubriceren gegevens. Op basis van die lijst heeft overleg met de Verenigde Staten plaatsgevonden en is een gedetailleerde rubriceringslijst opgesteld die voldoet aan de in de Verenigde Staten geldende regels en die door de betrokken Verenigde Staten autoriteiten zal worden gebruikt bij de rubricering en beveiliging van de Urenco-gegevens in de Verenigde Staten. De rubriceringslijsten zijn zelf overigens ook gerubriceerd, omdat zij gerubriceerde gegevens bevatten.

De beveiliging van de gerubriceerde gegevens geschiedt in de Verenigde Staten overeenkomstig de daar geldende wetten en voorschriften. De regeringen van de tripartite landen hebben de overtuiging dat die wetten en voorschriften een adequate beveiliging waarborgen.

In nauw overleg tussen beveiligingsdeskundigen van de Verenigde Staten en de Troika-landen is tevens vastgelegd welke principes en procedures inzake rubricering en beveiliging gehanteerd dienen te worden door de verantwoordelijke instanties. De desbetreffende afspraken zijn opgenomen in het zo genoemde Quadripartite Security and Classification Handbook.

Gerubriceerde gegevens die naar de Verenigde Staten worden overgebracht, genieten daar uitsluitend wettelijke bescherming indien zij door de verantwoordelijke instantie in de Verenigde Staten, overeenkomstig de daar geldende regels, zijn geregistreerd en van de toepasselijke Amerikaanse rubricering zijn voorzien.

Hoewel de rubricerings- en beveiligingsvoorschriften in de Troika-landen en de Verenigde Staten, wat betreft de hoofdzaken, met elkaar overeenkomen, zijn er ook enkele verschillen. Het belangrijkste verschil is dat de in de Troika-landen gehanteerde laagste rubricering (Dienstgeheim) in de Verenigde Staten niet gehanteerd wordt. Om te voorkomen dat naar de Verenigde Staten overgebrachte als Dienstgeheim gerubriceerde gegevens niet of onvoldoende worden beveiligd, is in het tweede lid van dit artikel opgenomen dat de Verenigde Staten aan dergelijke gegevens ten minste een rubricering toekennen die gelijkwaardig is aan de rubricering die er door de Troika-landen aan werd gegeven. In de praktijk houdt dit in dat in de Verenigde Staten dergelijke

gegevens de rubricering Confidential krijgen. Die rubricering is in het systeem van de Verenigde Staten de laagste.

Een ander verschil is dat in de Verenigde Staten in het algemeen het systeem van automatische derubricering wordt toegepast. Dat betekent dat gerubriceerde gegevens na verloop van daarvoor vastgestelde termijnen ongerubriceerd zijn en voor openbaarmaking in aanmerking zouden kunnen komen. In de Troika-landen wordt dit systeem niet toegepast op gerubriceerde ultracentrifugegegevens, omdat ook verouderde technische gegevens uit een oogpunt van non-proliferatie beveiligd dienen te worden. Om er zeker van te zijn dat het systeem van automatische derubricering niet wordt toegepast en ook overigens de Verenigde Staten niet zelfstandig tot derubricering overgaan, is hierover een passage in het tweede lid opgenomen.

In verband met het belang van een adequate beveiliging gedurende de overbrenging van gerubriceerde gegevens zijn over de wijze van overbrenging eveneens afspraken gemaakt (derde lid).

Artikel IX. Beveiliging van gerubriceerde gegevens

In het eerste lid is tot uitdrukking gebracht dat de Verenigde Staten niet slechts de nodige beveiliging zullen geven aan gerubriceerde gegevens die door de Troika-landen zijn overgebracht naar de Verenigde Staten, maar dat die beveiliging zich tevens zal uitstrekken tot gerubriceerde gegevens die voortkomen uit het gebruik in de Verenigde Staten van de overgebrachte gegevens.

Toegang tot de gerubriceerde gegevens mag uitsluitend worden verleend aan personen die daartoe gerechtigd zijn door een der verantwoordelijke instanties genoemd in artikel VII. Uitgangspunt hierbij is dat de verantwoordelijke instantie van het land waarvan de desbetreffende persoon de nationaliteit bezit, de toestemming geeft. In principe geldt een dergelijke toestemming uitsluitend voor het eigen land. Handhaving van dat principe zou echter tot onwerkbaar situaties leiden. Om die reden is, naar analogie van het Verdrag van Almelo, een passage opgenomen om te verzekeren dat de vier landen elkaars toestemmingen accepteren. Een nadere uitwerking en de te hanteren procedures zijn vermeld in het eerder genoemde handboek.

Het tweede lid is op verzoek van de Verenigde Staten opgenomen. Het heeft met name betrekking op het geven van de nodige informatie en ondersteuning aan de Verenigde Staten bij het opstellen en zo nodig herzien van de rubriceringslijst, op welk gebied de Troika-landen een kennisvoorsprong hebben ten opzichte van de Verenigde Staten.

Artikel X. Verloren gaan van gerubriceerde gegevens

Indien zich een voorval voordoet zoals vermeld in het eerste lid, is het voor de Tripartite Instantie van belang daarover zo spoedig mogelijk te worden geïnformeerd. Het is namelijk niet denkbeeldig dat een dergelijk voorval het noodzakelijk maakt om beveiligings- of rubriceringsvoorschriften onverwijld aan te passen of anderszins maatregelen te treffen. Het spreekt vanzelf dat de Tripartite Instantie de desbetreffende informatie op zo kort mogelijke termijn doorgeeft aan de twee overige verantwoordelijke instanties. Opgemerkt zij dat soortgelijke bepalingen ook in het Verdrag van Almelo zijn opgenomen.

Het tweede lid dient met name om de Troika-landen de mogelijkheid te bieden informatie over te leggen die van belang kan zijn voor het openbaar ministerie in de Verenigde Staten of andere bij een onderzoek betrokken autoriteiten. Het onderdeel legt tevens vast dat de Troika-landen over het instellen van een onderzoek of een strafvervolgning alsmede het resultaat daarvan zullen worden geïnformeerd. Dit is van

belang omdat dergelijke informatie de noodzaak kan aantonen tot aanpassing van voorschriften of anderszins te treffen maatregelen in de Troika-landen. Een soortgelijke bepaling treft men ook aan in het Verdrag van Almelo.

Artikel XI. Bescherming van industriële eigendom

Ofschoon gegevens behorende tot de industriële eigendom adequaat beschermd worden door Amerikaanse wetgeving terzake, werd het niettemin opportuun geacht ook in de onderhavige overeenkomst een regeling op te nemen.

In het eerste lid wordt bepaald dat alle overgedragen informatie, ongeacht het karakter daarvan, dus of het nu gaat om gegevens behorende tot de industriële eigendom dan wel andersoortige gegevens, door de Verenigde Staten voor geen enkel ander doel zal worden gebruikt dan voorzien in deze overeenkomst. De term «gebruikt» dekt elk mogelijk gebruik. Met andere woorden, dergelijke informatie zal evenmin worden gepubliceerd of anderszins worden verspreid. Bovendien is hiermee afgesproken dat de Amerikaanse overheid de Urenco-informatie niet mag aanwenden voor haar eigen verrijkingsactiviteiten.

Het tweede lid voorziet uitdrukkelijk in de bescherming van tot de industriële eigendom behorende gegevens overeenkomstig Amerikaanse wetgeving terzake.

In de Verenigde Staten is sinds 1966 de Freedom of Information Act (FOIA) van kracht. Oogmerk van deze wet is de burgers meer toegang te verschaffen tot documenten van de regering van de Verenigde Staten. Deze wet erkent niettemin de legitieme noodzaak tot het beschermen van vertrouwelijke informatie (i.c. proprietary information) en maakt onder andere een uitzondering voor publikatie van: «trade secrets and commercial or financial information obtained from a person and privileged or confidential». Proprietary information valt in de Verenigde Staten onder de noemer «commercial and financial information».

Het derde lid regelt expliciet dat de commerciële informatie die in het kader van de vergunningsprocedures beschikbaar dient te worden gesteld eveneens zal worden beschermd.

Het vierde lid voorziet in een consultatieprocedure tussen de Verenigde Staten en de Troika-landen, wanneer om de een of andere reden de Verenigde Staten zich geconfronteerd ziet met de onmogelijkheid gegevens behorende tot de industriële eigendom te beschermen. Indien zich een dergelijke kwestie voordoet, hetgeen slechts bij hoge uitzondering wordt verwacht, plegen de vier regeringen overleg over de dan te nemen maatregelen.

Artikel XII. Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie

Dit artikel is een standaardbepaling. Overigens is overeenkomstig artikel 103 van het Euratom-Verdrag van de onderhavige overeenkomst mededeling gedaan aan de Europese Commissie.

Artikel XIII. Consultaties

Over de uitlegging of de toepassing van deze overeenkomst zullen de vier regeringen overleg plegen, indien dit door een van hen gewenst wordt. In de overeengekomen Notulenverklaaring is een aantal specifieke situaties nader beschreven.

Ingevolge het eerste lid zal de overeenkomst in werking treden nadat in de vier landen aan alle wettelijke vereisten daartoe zal zijn voldaan. Voor Nederland betekent dit na verkrijging van parlementaire goedkeuring. Daarna kan tot ratificatie worden overgegaan. Hangende deze goedkeuring, blijft de op 11 april 1991 verlengde interim-overeenkomst van toepassing. De onderhavige overeenkomst blijft van kracht voor een periode van 30 jaar en wordt automatisch verlengd voor 15 jaar, tenzij een van de partijen één jaar van tevoren te kennen geeft de overeenkomst te willen opzeggen. Deze termijnen zijn gekozen vanwege de gebruikelijke lange looptijd van internationale nucleaire samenwerkingsovereenkomsten alsmede vanwege de voorziene looptijd van de industriële overeenkomsten.

Het tweede lid bepaalt dat, ook al is de onderhavige overeenkomst beëindigd of geëxpireerd, de bepalingen met betrekking tot vreedzaam gebruik, toepassing van internationale waarborgen, fysieke beveiliging, overdrachten, beveiliging en bescherming van geclassificeerde gegevens en van industriële eigendomsinformatie onverminderd van kracht blijven zolang ook maar iets van het overgedragen materiaal zich in de Verenigde Staten of onder diens jurisdictie bevindt. Slechts wanneer de vier regeringen overeenkomen dat het desbetreffende materiaal niet langer meer bruikbaar is voor nucleaire activiteiten waarvoor internationale waarborgen gelden, zullen bovengenoemde garanties en beschermende bepalingen niet meer van toepassing zijn.

De bijlage bij de overeenkomst

In de bijlage bij de overeenkomst is op Amerikaans verzoek op gedetailleerde wijze de procedure beschreven die moet garanderen dat geen als «Vertrouwelijke Gegevens» bestempelde gegevens aan Urenco worden overgedragen die in de Amerikaanse Urenco-fabriek gegenereerd zijn en die – op grond van de ervaringen van Urenco in haar Europese fabrieken – als nieuw voor Urenco kunnen worden beschouwd.

Basis van de procedure is een door Urenco op te stellen «Technology Guide» waarin Urenco zal aangeven welke gegevens zij denkt dat in de Amerikaanse fabriek gegenereerd zullen worden en waarom die gegevens niet als nieuw voor Urenco kunnen worden beschouwd.

De bijlage bevat procedurele afspraken en is van uitvoerende aard. Dit betekent dat wijzigingen in de bijlage zijn aan te merken als uitvoeringsovereenkomsten die ingevolge artikel XXI van de Grondwet juncto artikel 62, eerste lid, onder b, van de Grondwet naar de tekst van 1972, geen parlementaire goedkeuring behoeven.

3. Beleidsafspraken over de uitvoering van de overeenkomst

De overeengekomen notulenverklaring, die ter kennisneming met de overeenkomst wordt meegezonden, bevat een aantal beleidsafspraken ter uitvoering van de bepalingen in de onderhavige overeenkomst. Ter toelichting daarbij merken wij nog het volgende op.

Punt 1. Op Amerikaans verzoek is afgesproken dat op grond van deze overeenkomst geen nieuwe eenzijdige uitvoeringsmaatregelen in de Verenigde Staten getroffen zullen worden om de overgedragen technologie en gerubriceerde gegevens te beschermen.

Punt 2. Op verzoek van de Troika-regeringen is afgesproken dat Urenco altijd toegang zal hebben tot door haar overgedragen technologie en tot gegevens die niet gerubriceerd zijn.

Punt 3. Op Amerikaans verzoek is afgesproken dat toegang van de drie

regeringen tot de informatie die onder de categorie «National Security Information» valt, geregeld wordt volgens de bepalingen van de relevante algemene verdragen voor de uitwisseling van beveiligde gegevens tussen de betrokken landen.

Punt 4. In Artikel III is onder meer bepaald dat ook technologische gegevens die in de te bouwen installatie zijn verkregen uitsluitend voor vreedzame doeleinden mogen worden gebruikt. Voor zover deze gegevens reeds aan Urenco bekend waren uit de eigen activiteiten in de Troika-landen, mogen zij onder de huidige overeenkomst aan de Troika-regeringen worden overgedragen. Wat betreft de vreedzaam-gebruik-verplichting in dat geval, accepteren de Verenigde Staten het Verdrag van Almelo, in 1970 tussen de Troika-regeringen gesloten, en met name de passage uit artikel VI daarvan als een voldoende garantie.

Punt 5. a) Over de wijze van toepassing van IAEA-waarborgen met betrekking tot ultracentrifugeverrijkingsfabrieken heeft in de jaren 1980-1983 tussen deskundigen van de meest betrokken partijen intensief overleg plaatsgevonden. Aangezien door zes partijen werd deelgenomen – Verenigde Staten, Japan, Australië, de Troika-landen, IAEA en EURATOM – wordt dit overleg als het Hexapartite Safeguards Project (HSP) aangeduid. In 1983 resulteerde het project in een eindrapport, waarin de naar de mening van alle betrokken partijen meest adequate wijze van toepassen van safeguards wordt beschreven. Sindsdien wordt dit waarborgenmodel naar tevredenheid door de IAEA toegepast in Japan en door de IAEA en EURATOM gezamenlijk in de Troika-landen. In Australië bevindt zich, anders dan destijds werd voorzien, geen relevante installatie.

In artikel IV van de onderhavige overeenkomst is bepaald dat de mogelijk in de Verenigde Staten te bouwen installatie aan gelijkwaardige IAEA-waarborgen moet worden onderworpen als die welke in de Troika-landen (op basis van HSP) gelden. Over de tenuitvoerlegging van dit artikel zullen de vier regeringen elkaar volledig op de hoogte houden.

b) Met betrekking tot de waarborgenovereenkomst tussen de IAEA en de Verenigde Staten (INFCIRC 288) kunnen zich omstandigheden voordoen die het toepassen van waarborgen ten aanzien van onder de onderhavige overeenkomst vallende nucleaire materialen en de te bouwen installatie kunnen beïnvloeden. Dit betreft met name beëindiging of wijziging van INFCIRC 288, het opwerken in de Verenigde Staten van in civiele kerncentrales gebruikte splijtstofelementen (waarbij plutonium wordt afgescheiden) en het overbrengen van onder de onderhavige overeenkomst vallend nucleair materiaal naar een bestemming in de Verenigde Staten die niet voor de toepassing van IAEA-waarborgen is aangemeld. In zulke gevallen zal de regering van de Verenigde Staten de drie regeringen inlichten over de mogelijke gevolgen voor onder de onderhavige overeenkomst vallend nucleair materiaal. De drie regeringen kunnen daarin aanleiding zien om consultaties met de regering van de Verenigde Staten aan te vragen onder artikel XIII. Op hun verzoek is dit dan ook afgesproken.

Punt 6. Om onnodige vertraging in de besluitvorming te vermijden en daarbij een zo groot mogelijke doorzichtigheid en voorspelbaarheid te garanderen is op voorstel van de Verenigde Staten een lijst opgesteld van landen die in aanmerking zouden komen voor de levering van onder de overeenkomst vallend nucleair materiaal vanuit de Verenigde Staten.

Punt 7. Aangezien Urenco geen partij is bij het verdrag en de Amerikaanse regels erin voorzien dat wanneer zich een situatie zou voordoen als bedoeld in artikel XI, vierde lid, Urenco geïnformeerd zal worden, is de overleg-afspraken op dit punt in de notulenverklaring nader gespecificeerd.

De Minister van Economische Zaken,
J. E. Andriessen

De Minister van Buitenlandse Zaken,
P. H. Kooijmans